

Erfaringene fra kommunereformen i Danmark

Økonomiske og samfunnsmessige konsekvenser
av kommunesamslåing – set fra landdistrikterne

Lokalsamfunnskonferansen 2026
12. - 13. januar 2026, Radisson Blu – Garde

Professor Egon Bjørnshave Noe
Leder af Centre for Landdistriktsforskning

Forbehold

- Denne præsentation tager særligt udgangspunkt i at sammenfatte en analyse ud fra et lokalsamfundsperspektiv
- Kommunalreformen er sket samtidig med en række andre reformer, med centralisering for øje
- Samtidig med en finanskrise
- Det er således vanskeligt at isolere erfaringerne helt fra de andre effekter

Danish Centre for Rural Research

Lidt baggrund

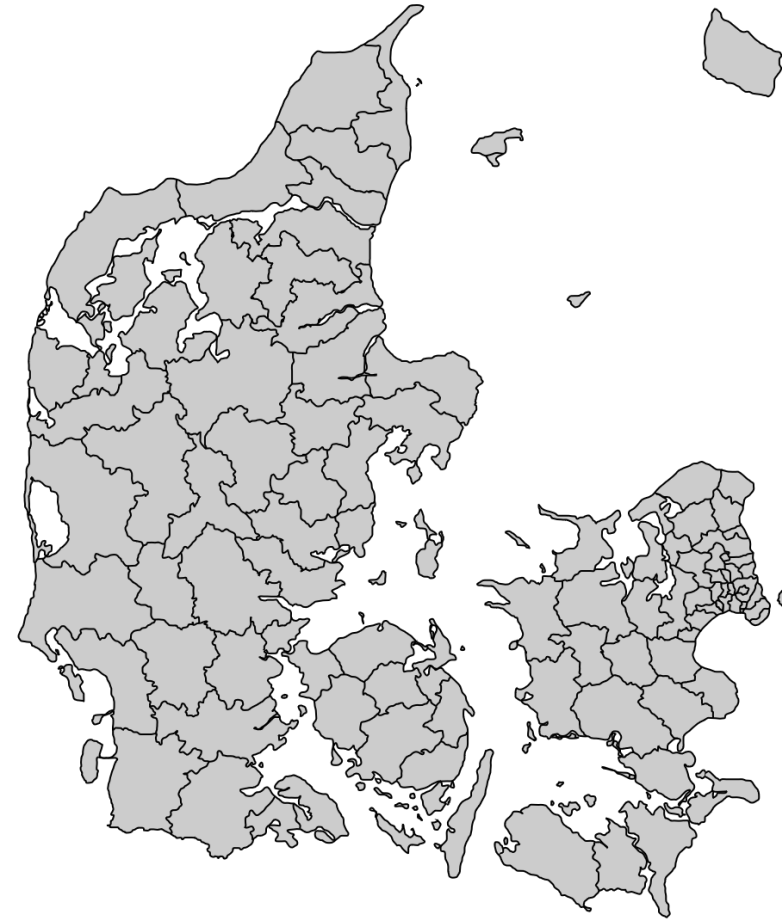
sdu.dk

#sdu.dk

Gamle og nye kommuner fra 270 til 98

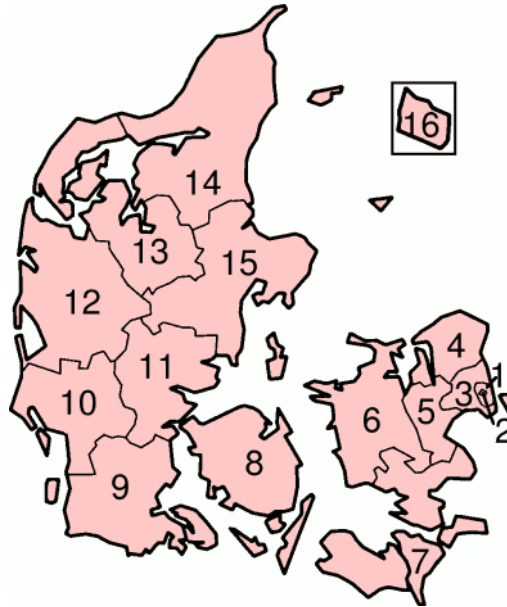

https://da.wikipedia.org/wiki/Danske_kommuner_1970-2006#/media/Fil:Danish_municipalities_1970-2006.svg

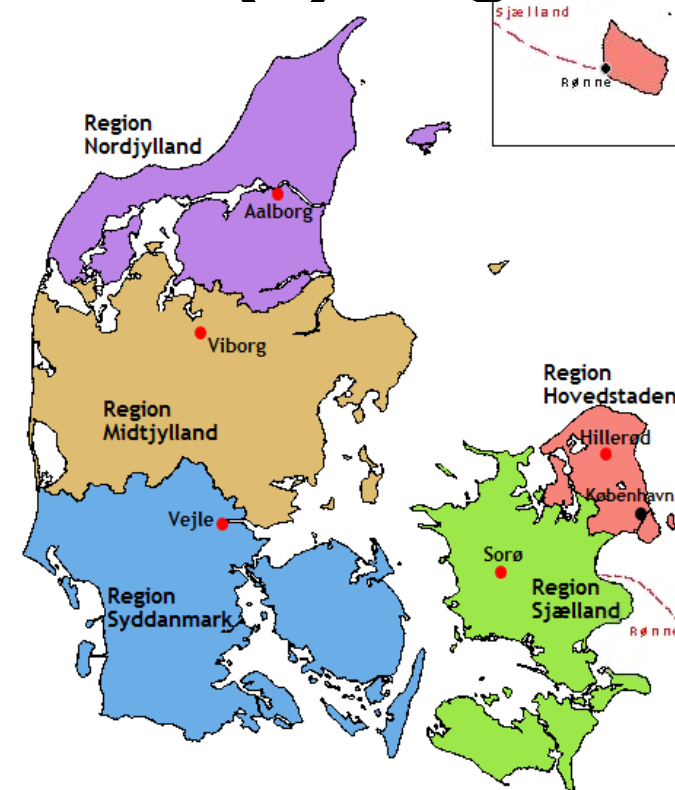

https://da.wikipedia.org/wiki/Strukturreformen#/media/Fil:Map_DK.svg

Amter og regioner fra 13 amter til 5 (4) regioner

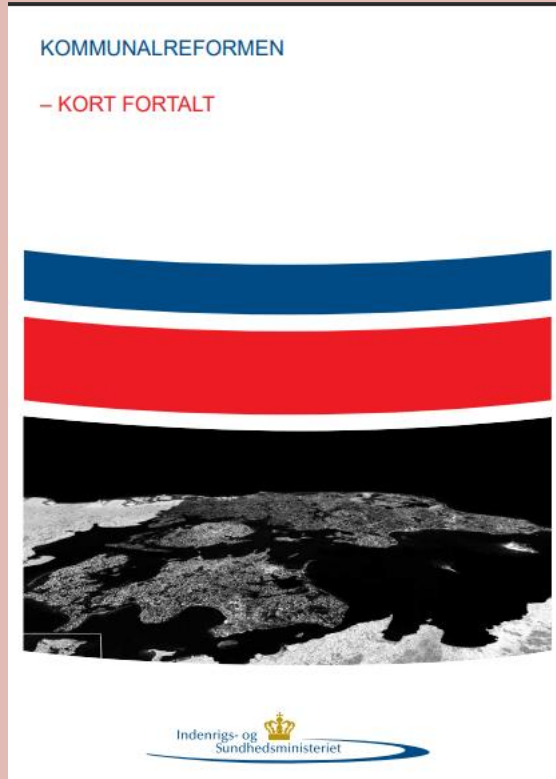

[https://da.wikipedia.org/wiki/Danmarks_amter_\(1970-2006\)#/media/Fil:DenmarkNumbered.png](https://da.wikipedia.org/wiki/Danmarks_amter_(1970-2006)#/media/Fil:DenmarkNumbered.png)

https://da.wikipedia.org/wiki/Danmarks_regioner#/media/Fil:Denmark_regions_label.svg

Formål og omfordeling af opgaver

”Kort sagt er målet med kommunalreformen at skabe et nyt Danmark, hvor en stærk og fremtidssikret offentlig sektor løser opgaverne med høj kvalitet og så tæt på borgerne som muligt. Borgerne i Danmark skal opleve en endnu bedre og mere sammenhængende offentlig service”. Lars Løkke, Kommunalreformen - kort fortalt forord.

”Kommunalreformen tegner en ny offentlig sektor, hvor staten fastlægger de overordnede rammer. Kommunerne varetager de fleste af de direkte borgerrettede opgaver. Fem nye regioner får ansvaret for sundhedsvæsenet, udarbejdelsen af regionale udviklingsplaner og ansvaret for at løse visse driftsopgaver for kommunerne” (side 21)

<https://www.ism.dk/Media/638159624452010296/kommunalreformen-kort-fortalt.pdf>

Opgaver for kommunerne

- Sundhed
- Beskæftigelse
- Det sociale område
- Specialundervisning
- Erhvervsservice
- Kollektiv trafik og veje
- Natur, miljø og planlægning
- Kultur
- Tværgående borgerbetjening

Opgaver for regionerne

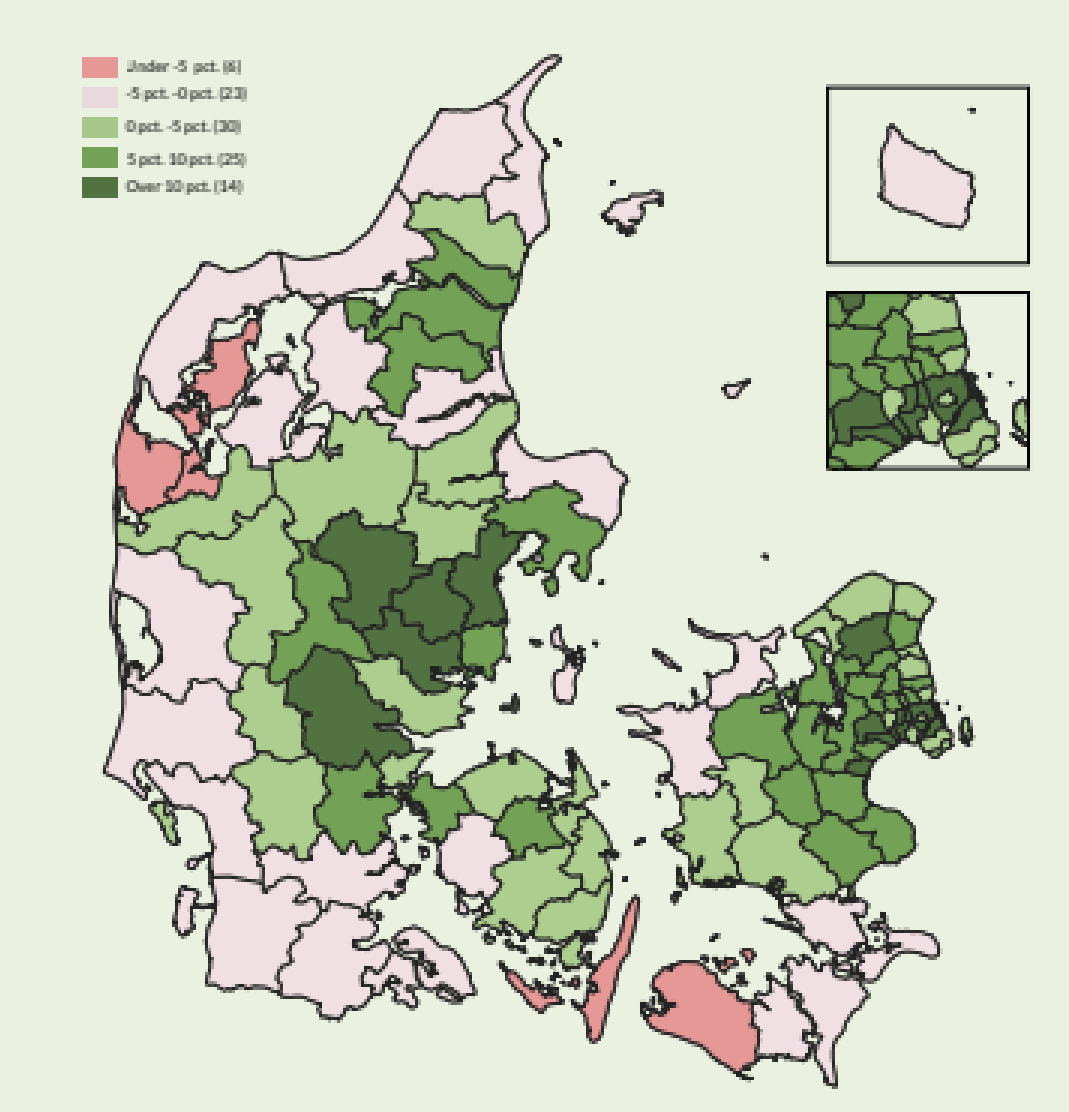
- Sygehusvæsenet, herunder sygehusene, psykiatrien samt sygesikringen, herunder privatpraktiserende læger og speciallæger
- Regional udvikling, blandt andet vedr. natur og miljø, erhverv, turisme, beskæftigelse, uddannelse og kultur samt udvikling i regionernes udkantsområder og landdistrikter. Sekretariatsbetjening af de regionale vækstfora (delvis flyttet over til kommunerne, som led i sundhedsreformen)
- Jordforurening
- Råstokortlægning og -planlægning
- Drift af en række institutioner for udsatte grupper og grupper med særlige behov på social- og specialundervisningsområdet
- Oprettelse af trafikselskaber i hele Danmark (i samarbejde med kommunerne)

Lidt data fra landdistriktspolitisk redegørelse 2025

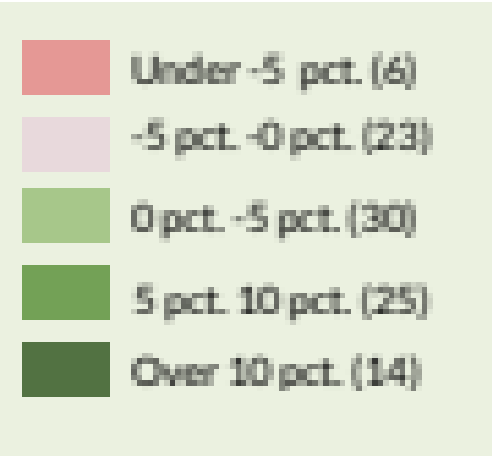
https://www.blkm.dk/fileadmin/share/billeder/Nyheder/Regional-og_landdistriktspolitisk_redegoerelse_2025.pdf

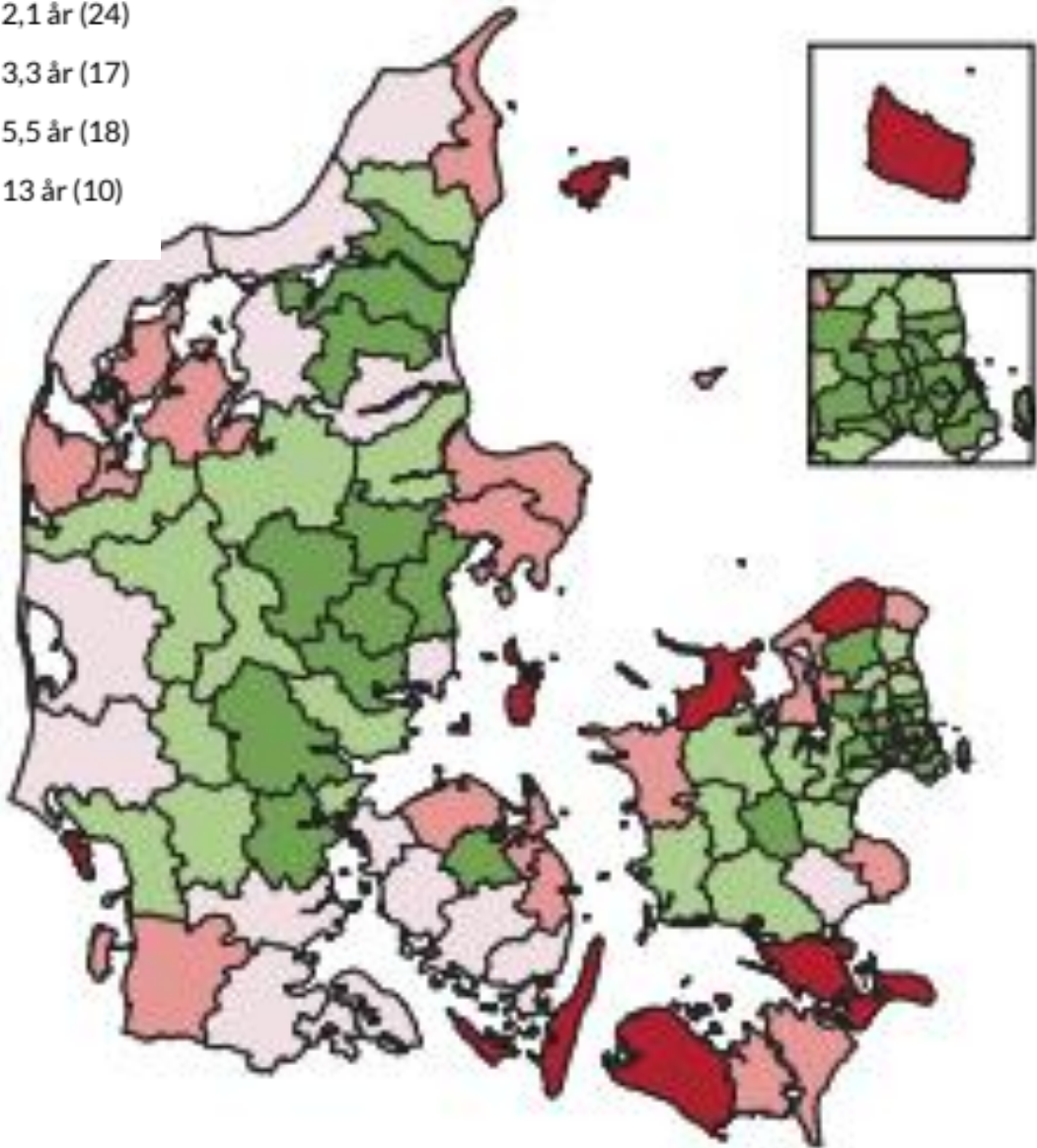
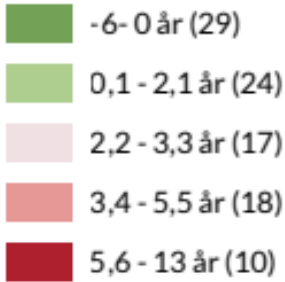
Regional- og landdistriktspolitisk redegørelse 2025

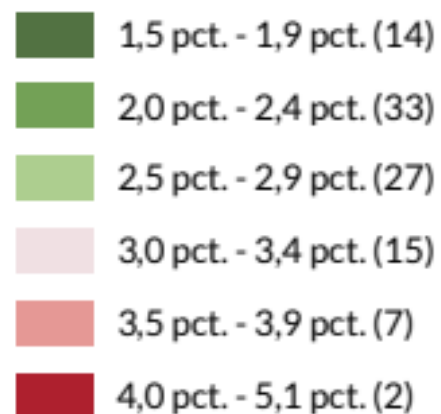
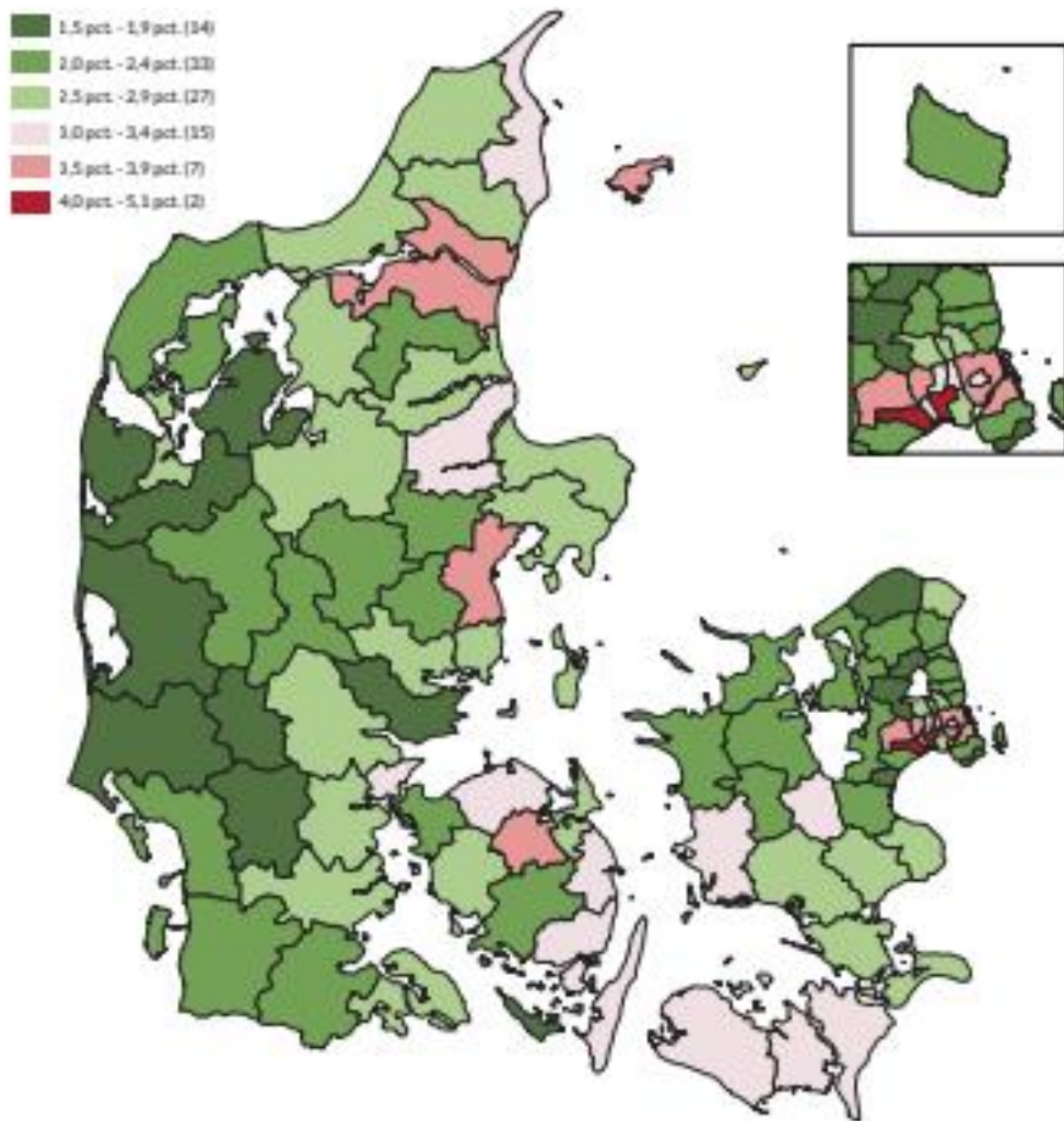
Udvikling i befolkningstallet kommuneniveau, 2015 -2025

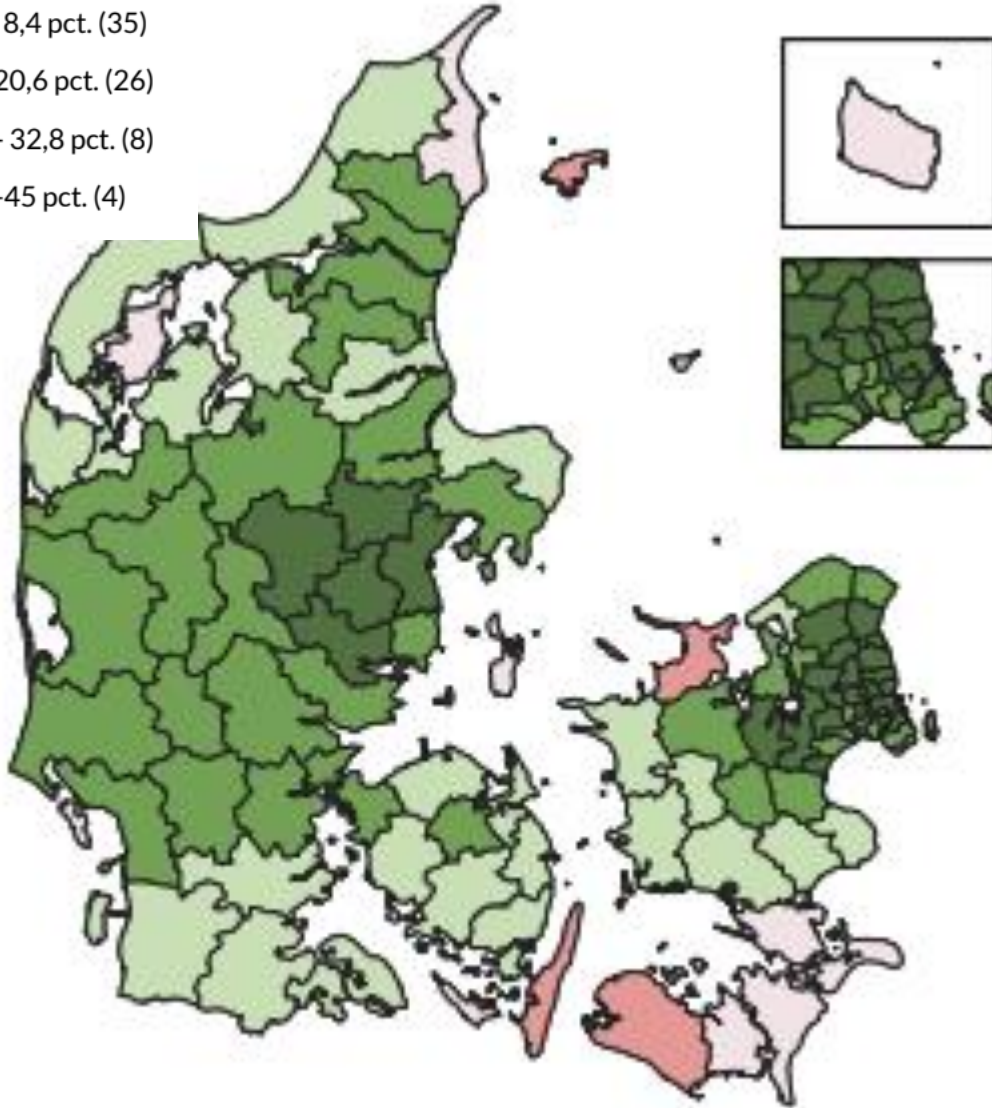
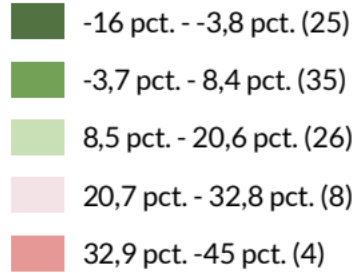

Gennemsnitsalder ift. landsgennemsnittet 2025

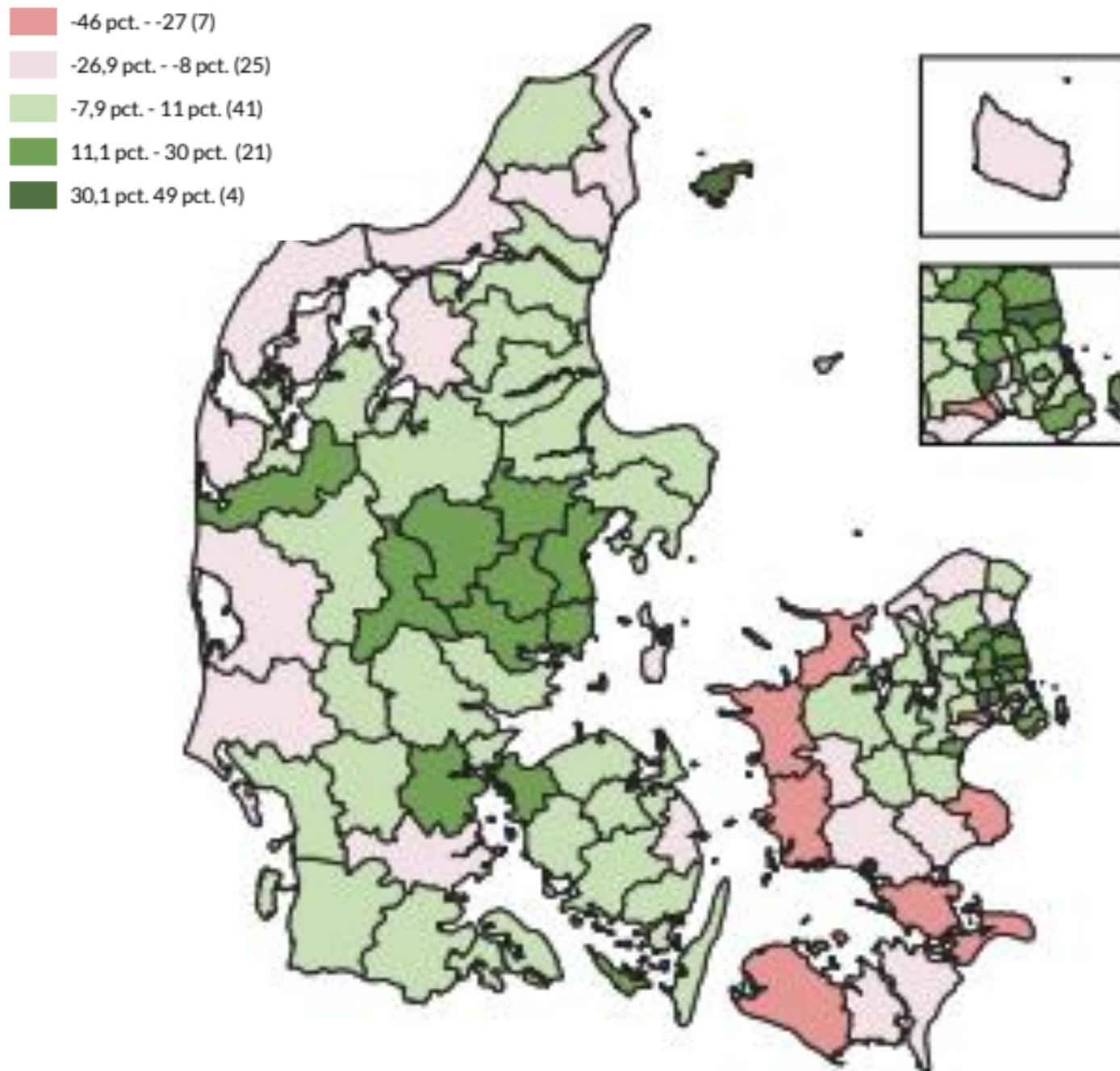
Ledighed på kommunalt niveau, januar 2025

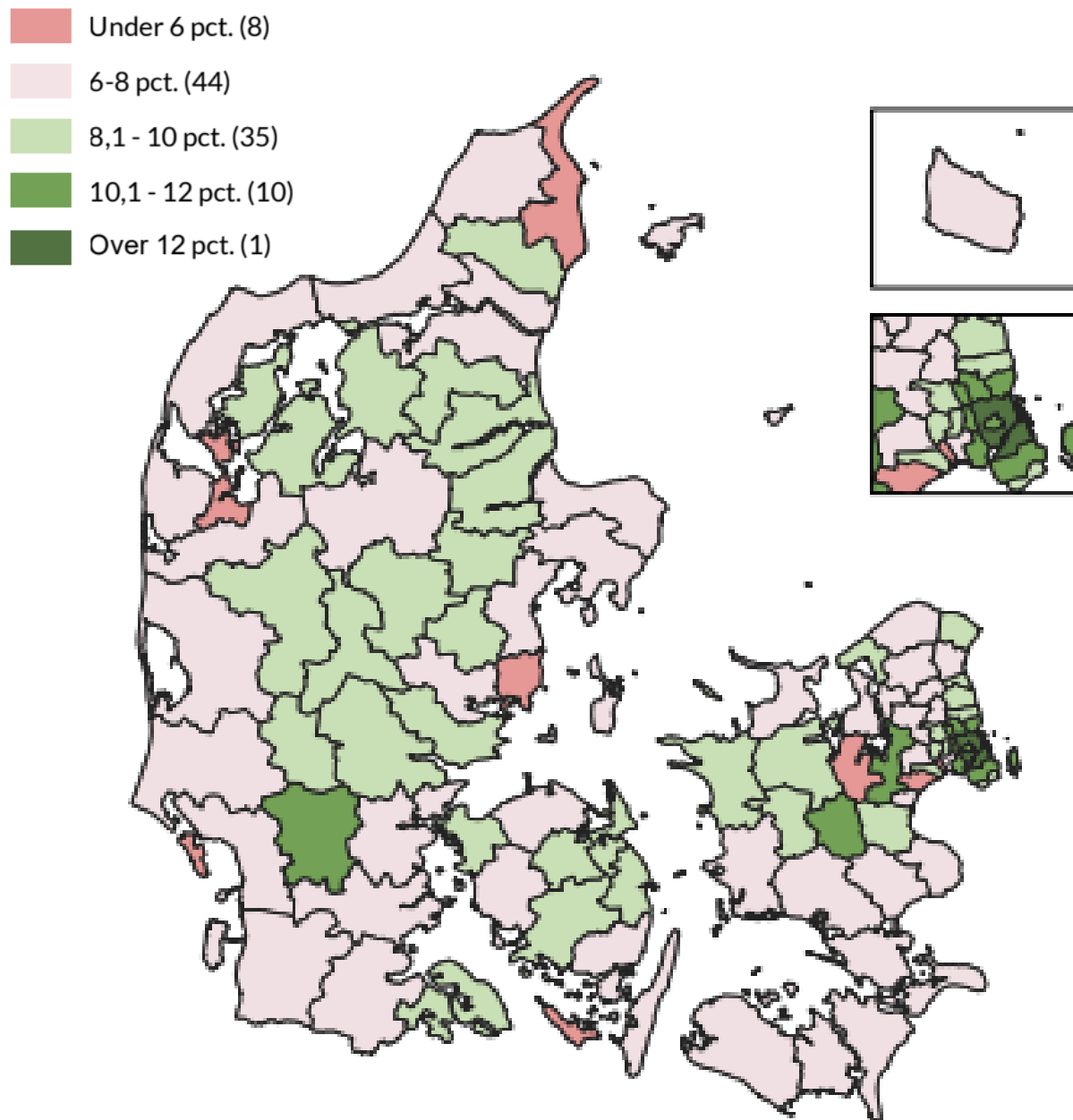

Befolkningens behandlingsbehov i det almenmedicinske tilbud, 2025

Lægedækning på tværs af landet, 2025

Udviklingen i den reale medianindkomst efter skat i hver kommune 2013-2023

Analysenedslag

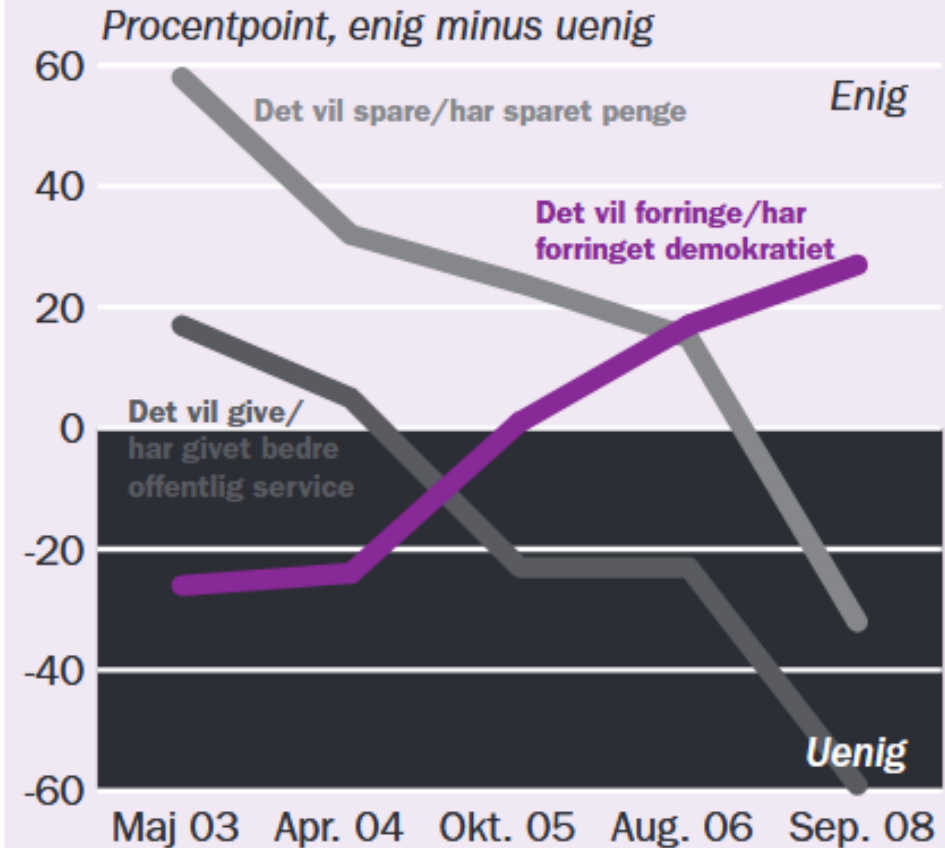
- Vælgeres dom
- Demokrati og nærhed
- Sundhed og velfærd
- Miljø- og landdistriktsområdet
- Økonomi og dobbelt centralisering

Vælgernes dom

Ugebrevet Mandag Morgen, oktober 2008

MM | Kommunalreformens rutsjetur

Befolkningens holdninger til forskellige udsagn om kommunalreformens konsekvenser 2003-2008, enig minus uenig, procentpoint

Figur 2: Den folkelige opbakning til kommunalreformen er skrumpet i takt med virkeliggørelsen.

Kilde: Ugebrevet Mandag Morgen og Zapera.

Demokrati og nærhed

→ En indgang til det offentlige – digitaliseret, så både større fysisk og mental afstand (Fersch et al. 2025)

Fersch, B., Noe, E. B., Thuesen, A. A., & Langer, B. (2025). The rural risk of digital exclusion: A case study of municipal digital health and social care services in Denmark. *SSM - Qualitative Research in Health*, 7, Artikel 100537. <https://doi.org/10.1016/j.ssmqr.2025.100537>

Demokrati og nærhed

- Mere og mere skubbes over på civilsamfundet
 - Samskabelse
 - Endogen vækst
- Forskellige former for semidemokratiske lokalråd etableres for at kompensere for den øgede afstand.
- Generel oplevelse af servicenedlæggelse lokalt, kun få har ressourcer og kapacitet til at kæmpe imod.

Lokalsamfundsforeninger

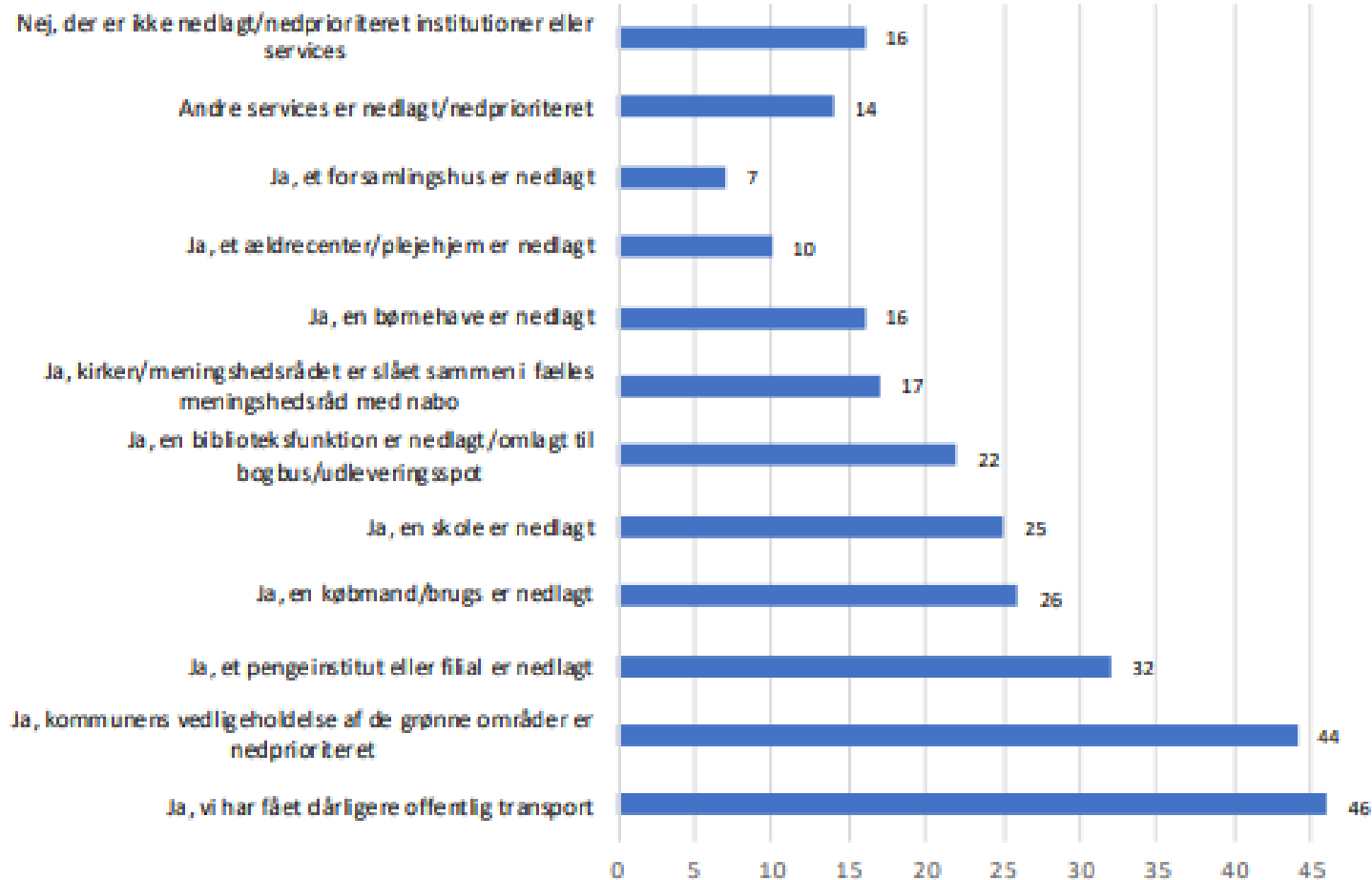
Lokale med på råd og borgere i forening

Kortlægning af lokalsamfundsforeningers udbredelse, karakteristika, aktiviteter og samarbejde

Annette Aagaard Thuesen
Sanne Pedersen
Louise Bjørklid Levinsen
Marie Feddersen
Klaus Levinsen

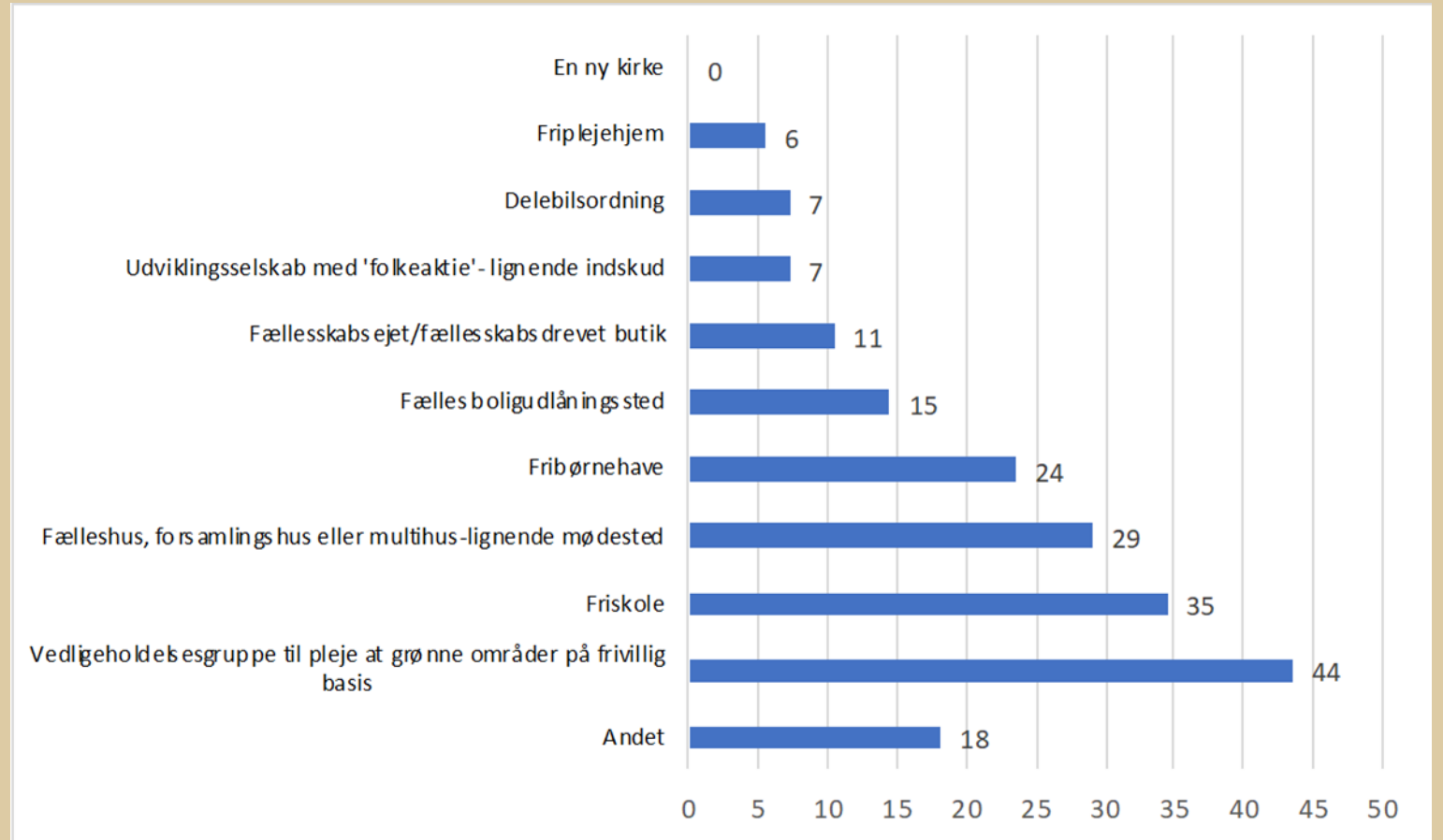
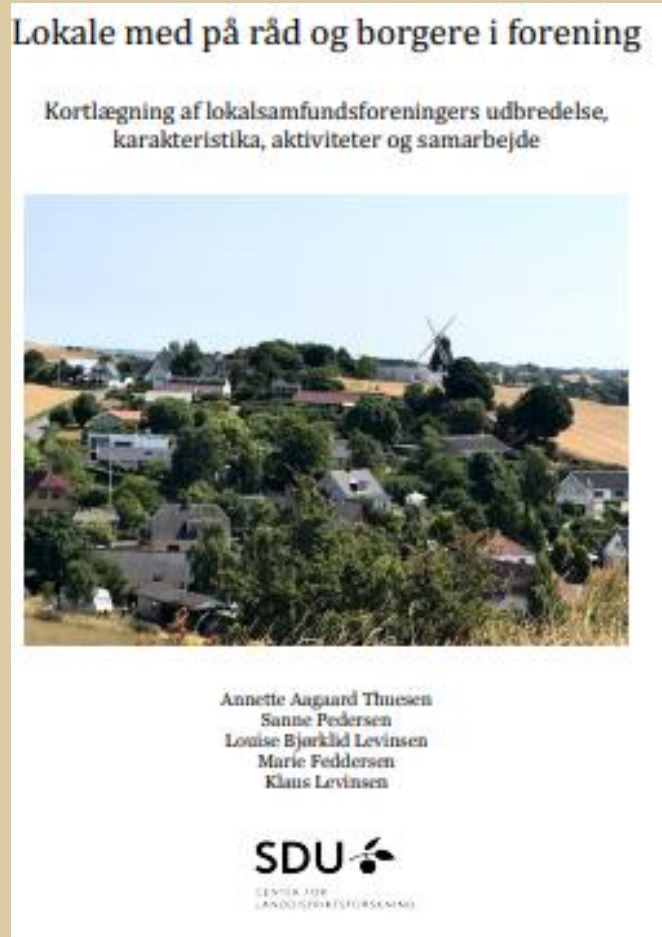
SDU
CENTRE FOR
LANDSBESTILLING

Note: Spørgsmålene 29_1–29_12: ”Er der siden kommunesammenlægningen i 2007 nedlagt/nedprioriteret institutioner eller services (kommunale/private) i jeres lokalområde?”. N=845.

→ I alt blev 1.617 lokalsamfundsforeninger identificeret, hvoraf det var muligt at indsamle gyldige e-mailadresser på 1.537

Lokalsamfundsforeninger

→ I alt blev 1.617 lokalsamfundsforeninger identificeret, hvoraf det var muligt at indsamle gyldige e-mailadresser på 1.537

Demokrati og nærhed

→ Landsbyer, der "ridder på bølgen", og landsbyer, som er "i en bølgedal" Thuesen m.fl 2023

Thuesen, A. A., Bavnbæk, K. F., & Noe, E. B. (2023). Udfordringer i den neo-endogene selvfølgelighed i kommuners strategiske planlægning for landsbyer. *Økonomi & Politik*, 96(1), 66-80. <https://doi.org/10.7146/okonomi-og-politik.v96i1.136932>

Sundhed og velfærd

- Flere opgaver flyttet over til kommunerne uden at økonomien og kompetencerne følger med.
- Effektive forløbsprogrammer betyder tidlig udskrivning
- Stor forskel i kommunernes kompetencer på de mere specialiserede områder. Eks rygmarksskadede (Noe et al. 2025.)
- De største udfordringer i kommuner med det laveste skattegrundlag.

Noe, B. B., Hoejgaard, A., Skovbjerg, F., Steensgaard, R., & Noe, E. B. (2025). Rural-urban living with spinal cord injury, impact health, quality of life and integration: Experiences from Denmark. *Social Science and Medicine*, 381, Artikel 118300. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2025.118300>

Miljø- og landdistriktssområdet

- Kommuner har udfordringer med at håndtere dilemmaet mellem erhvervsudvikling og miljøtilsyn
- Har ikke de nødvendige kompetencer til at løse opgaverne, eks Nordic Waste-Sagen

24. jan 2024 kl. 22.15

Af [Alberte Bay Sandager](#)

Den verserende sag om jordskredet ved Ølst syd for Randers og virksomheden Nordic Waste har skabt talrige overskrifter.

Sagen handler nemlig både om en potentiel miljøkatastrofe, et spørgsmål om ansvar, og et spørgsmål om, hvem der kommer til at stå med den store regning for oprydningen.

<https://nyheder.tv2.dk/samfund/2024-01-24-har-du-styr-paa-nordic-waste-sagen-faa-overblikket-her>

Jordskred ved Randers

Har du styr på Nordic Waste-sagen? Få overblikket her

Her får du et overblik over, hvad vi foreløbigt ved, og hvad vi mangler svar på i Nordic Waste-sagen.

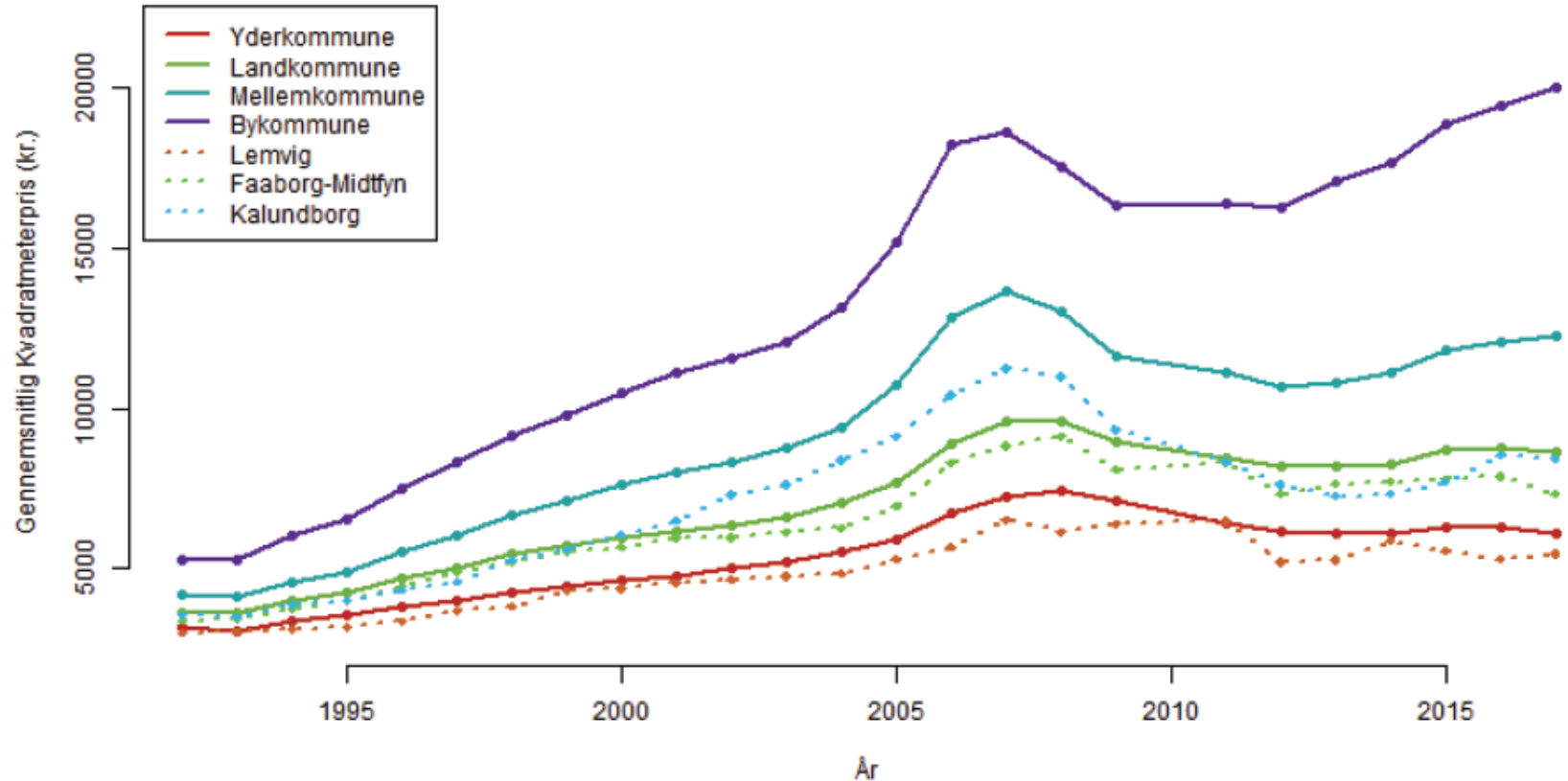

Frygten er blandt andet, at den forurenede jord og den microfiller, som Nordic Waste har brugt til at forsøge at stoppe jordskredet, vil skade vandkvaliteten i åen, der munder ud i Randers Fjord. Foto: TV 2

Økonomi og dobbelt centralisering

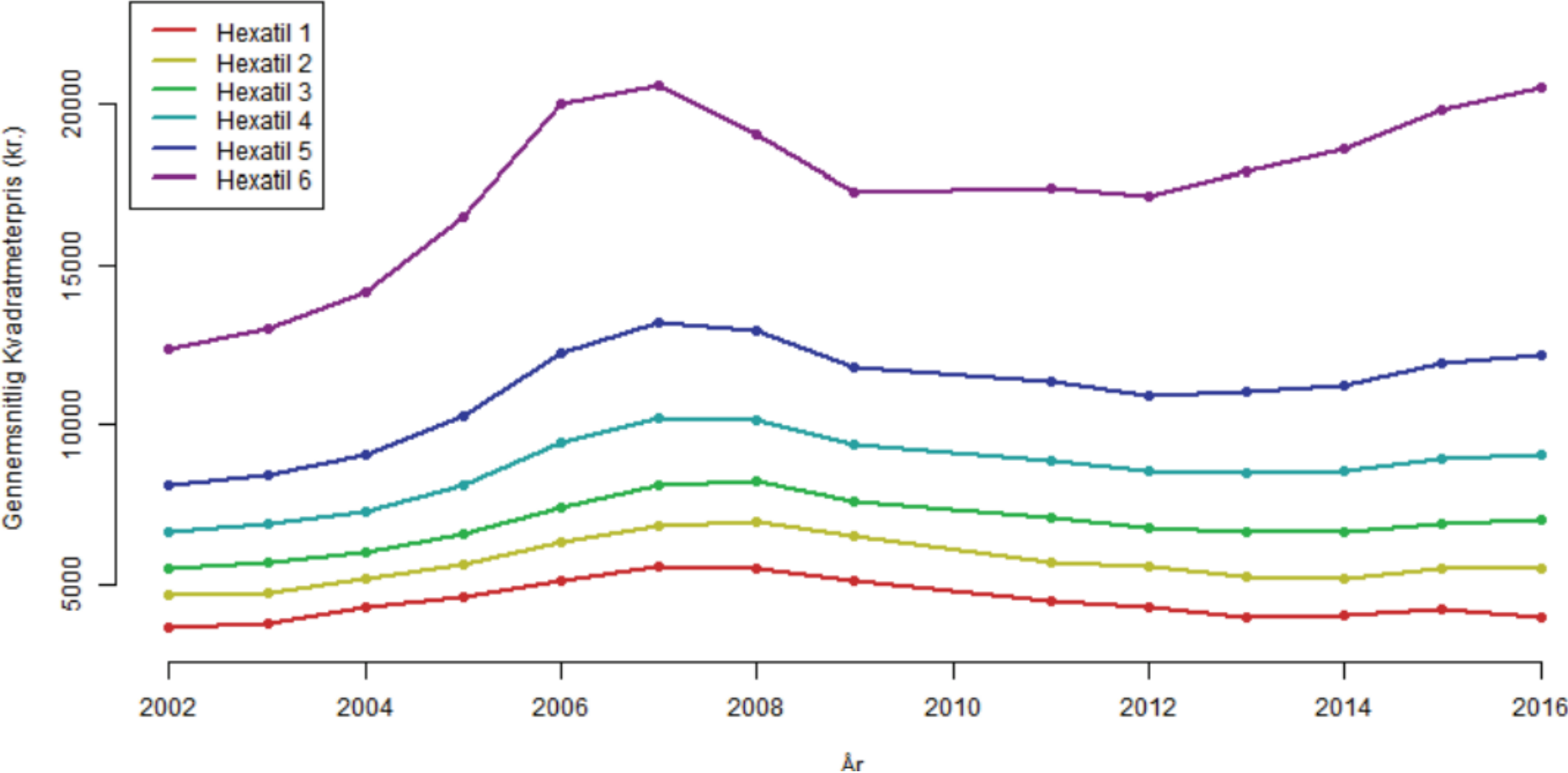
- Rationalet bag strukturreformen er effektivisering via centralisering og stordriftsgevinster.
- Uddannelse flyttet over til staten og centraliseret og overgået til selvejende institutioner
- Fokus på de nye kommunale hovedbyer på bekostning af de andre mellemstore byer, der funktionstømmes.

Udvikling i boligpriser

Figur 3.3.3: Udviklingen i gennemsnitlige kvadratmetersalgspriser for enfamilieshuse for de fire kommunetyper og de tre case-kommuner (Data fra Danmarks Statistik (DS), egne beregninger).

Udvikling i kvadratmeterpriser for de 6 sognehexatiler

Opsamling: kommunalreformen set fra et landdistriktsperspektiv

- Udvikling kan ikke isoleres fra andre bevægelser.
- Ikke en vurdering af, om reformer er nødvendige.
- Den har ikke umiddelbart levet op til befolkningens forventninger.
- Har forstærket udviklingen af den regionale ulighed.
- Den har medført en dobbelt centralisering, med funktionstømning af hovedbyens opland
- Har øget den fysiske og mentale afstand mellem borger og kommune
- Flere opgaver til civilsamfundet, lokalsamfundene.
- Øget afstanden mellem de ressourcestærke og -svage lokalsamfund.
- Måske stillet sig lidt mellem to stole; på den ene side har ikke fået ressourcer til at løse de nye opgaver, på den anden side ikke magtet at skabe demokratisk nærhed til den enkelte borger.

www.sdu.dk/clf

Linkedin: Center for Landdistriktsforskning

Nyhedsbrev: Send mail til clf@sam.sdu.dk